

Σύλληψη παρατύπως διαμενόντων μεταναστών – πτυχές των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Αναγνωρίζοντας ότι:

- α) τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να αποφασίζουν, με ορισμένες εξαιρέσεις, το εάν οι υπήκοοι τρίτων χωρών μπορούν να διαμείνουν ή όχι στο έδαφός τους και ότι η οδηγία 2008/115/EK σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρατύπως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών (οδηγία για τις διαδικασίες επιστροφής παρανόμως διαμενόντων αλλοδαπών) προβλέπει στο άρθρο 6 παράγραφος 1 την υποχρέωση έκδοσης απόφασης επιστροφής για παρατύπως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών·
- β) η αιτιολογική σκέψη 22 και το άρθρο 5 της οδηγίας για τις διαδικασίες επιστροφής παρατύπως διαμενόντων αλλοδαπών δίνουν έμφαση, μεταξύ άλλων, στον σεβασμό των βέλτιστων συμφερόντων του παιδιού και στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής και της κατάστασης της υγείας των υπηκόων τρίτων χωρών κατά την εφαρμογή της οδηγίας για τις διαδικασίες επιστροφής παρατύπως διαμενόντων αλλοδαπών·
- γ) κατά την εφαρμογή της μεταναστευτικής νομοθεσίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη άλλα έννομα συμφέροντα, όπως τα θεμελιώδη δικαιώματα, θέματα που άπτονται της δημόσιας υγείας, η καταπολέμηση του εγκλήματος, η ασφάλεια δικαίου, η προαγωγή της οικειοθελούς επιστροφής, καθώς και πτυχές της κοινωνικής πολιτικής·
- δ) όλα τα πρόσωπα που βρίσκονται στο έδαφος των κρατών μελών απολαύουν άμεσα μιας δέσμης θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στην προστασία της υγείας, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, το δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας, το δικαίωμα στην καταγραφή της γεννήσεως ή το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής·
- ε) σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι έλεγχοι εξακρίβωσης στοιχείων εντός ή πλησίον δημόσιων ιδρυμάτων, όπως σχολεία, νοσοκομεία ή δικαστήρια, καθώς και η κοινοποίηση ή ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ των ιδρυμάτων αυτών και των αρχών επιβολής της μεταναστευτικής νομοθεσίας μπορούν να δημιουργήσουν κλίμα εκφοβισμού στους παρατύπως διαμένοντες μετανάστες και να αποτρέψουν την πρόσβασή τους στα ιδρύματα αυτά, θίγοντας δυσανάλογα, κατ' αυτόν τον τρόπο, τα θεμελιώδη δικαιώματά τους·
- στ) στην πράξη, τα συγκεκριμένα μέτρα επιβολής της μεταναστευτικής νομοθεσίας δεν είναι συνήθη και η αποτελεσματική επίτευξη των στόχων της πολιτικής για την επιστροφή είναι εφικτή χωρίς να είναι απαραίτητη η εφαρμογή πρακτικών σύλληψης οι οποίες μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα τη δυσανάλογη παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων·
- ζ) με εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου το όφελος που προκύπτει από τη σύλληψη ενός συγκεκριμένου προσώπου, από πλευράς επιβολής της ποινικής νομοθεσίας, υπερτερεί των

αρνητικών επιπτώσεων για τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλων παρατύπως διαμενόντων μεταναστών, πρέπει να τηρούνται οι συστάσεις που περιέχονται στις κάτωθι κοινές αρχές:

- η) οι κοινές αρχές που παρατίθενται κατωτέρω αφορούν αποκλειστικά και μόνο την επιβολή της μεταναστευτικής νομοθεσίας για τους σκοπούς της επιστροφής και όχι τη σύλληψη για άλλους λόγους, όπως η επιβολή της ποινικής νομοθεσίας, ούτε καλύπτουν θέματα που σχετίζονται με την κάλυψη των ιατρικών δαπανών των παρατύπως διαμενόντων μεταναστών, την εισδοχή τους σε εκπαιδευτικά ιδρύματα ή το δικαίωμα παραμονής τους·
- θ) οι φορείς που παρέχουν ανθρωπιστική και νομική βοήθεια μπορούν να συμβάλλουν στην εξεύρεση διεξόδων από το παράτυπο καθεστώς και στη διάδοση σχετικών πληροφοριών, και αναγνωρίζεται ότι οι κατωτέρω κοινές αρχές πρέπει να συνδυάζονται με προσπάθειες διάδοσης ενημερωτικού υλικού –μεταξύ άλλων μέσω των παρόχων υπηρεσιών και των δημόσιων ιδρυμάτων που αναφέρονται στη συνέχεια– σχετικά με τις δυνατότητες οικειοθελούς επιστροφής, τις επιπτώσεις της παράτυπης διαμονής όπως η αναγκαστική απομάκρυνση συνοδευόμενη από απαγόρευση εισόδου, αλλά και τις δυνατότητες νομιμοποίησης,

αναπτύχθηκαν οι ακόλουθες κοινές αρχές, οι οποίες θα πρέπει να εφαρμόζονται ως γενικοί κανόνες, προκειμένου να παρασχεθεί καθοδήγηση στις αρχές επιβολής της μεταναστευτικής νομοθεσίας σχετικά με τις πρακτικές σύλληψης:

Γενική αρχή:

1. Οι αρχές επιβολής της μεταναστευτικής νομοθεσίας καλούνται να αξιοποιούν στο έπακρο την κατάρτιση που παρέχεται στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων από τους φορείς παροχής ανθρωπιστικής και νομικής βοήθειας και άλλους παράγοντες, περιλαμβανομένης της εξειδικευμένης κατάρτισης για τον εντοπισμό και την αναγνώριση ατόμων που βρίσκονται σε ιδιαιτέρως ευάλωτη θέση, όπως τα ασυνόδευτα παιδιά και τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων·

Πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη:

2. Οι παρατύπως διαμένοντες μετανάστες που ζητούν ιατρική βοήθεια δεν πρέπει να συλλαμβάνονται εντός ή πλησίον εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης.
3. Τα ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης πρέπει να απαλλάσσονται από την υποχρέωση ανταλλαγής των προσωπικών δεδομένων των μεταναστών με τις αρχές επιβολής της μεταναστευτικής νομοθεσίας για ενδεχόμενους σκοπούς επιστροφής.

Πρόσβαση στην εκπαίδευση:

4. Οι παρατύπως διαμένοντες μετανάστες δεν πρέπει να συλλαμβάνονται εντός ή πλησίον των σχολείων στα οποία φοιτούν τα παιδιά τους.
5. Τα σχολεία πρέπει να απαλλάσσονται από την υποχρέωση ανταλλαγής των προσωπικών δεδομένων των μεταναστών με τις αρχές επιβολής της μεταναστευτικής νομοθεσίας για ενδεχόμενους σκοπούς επιστροφής.

Ελευθερία θρησκείας:

6. Οι παρατύπως διαμένοντες μετανάστες δεν πρέπει να συλλαμβάνονται εντός ή πλησίον επίσημων χώρων λατρείας κατά την τέλεση των θρησκευτικών τους καθηκόντων.

Δήλωση γέννησης:

7. Οι παρατύπως διαμένοντες μετανάστες πρέπει να μπορούν να δηλώνουν τη γέννηση των παιδιών τους και να αποκτούν τη σχετική ληξιαρχική πράξη γέννησης χωρίς να διατρέχουν κίνδυνο σύλληψης.
8. Τα αρμόδια για την έκδοση πιστοποιητικών γέννησης ληξιαρχεία πρέπει να απαλλάσσονται από την υποχρέωση ανταλλαγής των προσωπικών δεδομένων των μεταναστών με τις αρχές επιβολής της μεταναστευτικής νομοθεσίας για ενδεχόμενους σκοπούς επιστροφής.

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη:

9. Για τον σκοπό της καταπολέμησης του εγκλήματος, τα κράτη μέλη μπορούν να εξετάσουν την παροχή δυνατότητας στα θύματα και στους μάρτυρες να καταγγέλλουν εγκληματικές πράξεις χωρίς να διατρέχουν κίνδυνο σύλληψης. Προς επίτευξη αυτού του σκοπού, μπορούν να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθες ορθές πρακτικές:
- η παροχή δυνατότητας ανώνυμης ή ημιανώνυμης καταγγελίας ή άλλων μέσων αποτελεσματικής καταγγελίας¹
 - η παροχή δυνατότητας, στα θύματα και στους μάρτυρες σοβαρών εγκληματικών ενεργειών, υποβολής καταγγελίας στις αστυνομικές αρχές μέσω τρίτων (όπως διαμεσολαβητές σε θέματα μετανάστευσης, ειδικά εντεταλμένοι υπάλληλοι ή φορείς που παρέχουν ανθρωπιστική και νομική βοήθεια)¹
 - ο καθορισμός των συνθηκών υπό τις οποίες επιτρέπεται η χορήγηση άδειας παραμονής στα θύματα ή στους μάρτυρες εγκληματικών πράξεων, περιλαμβανομένης της οικογενειακής βίας, επί τη βάση των κανόνων της οδηγίας 2004/81/ΕΚ και της οδηγίας 2009/52/ΕΚ¹
 - η αξιολόγηση της ανάγκης αποσύνδεσης του μεταναστευτικού καθεστώτος ως εξαρτώμενα μέλη, των θυμάτων βίας από τον κύριο κάτοχο της άδειας παραμονής, σε περίπτωση που αυτός είναι ο δράστης
 - η κατάρτιση φυλλαδίων σε συνεργασία με τις επιθεωρήσεις εργασίας ή άλλους αρμόδιους φορείς για τη συστηματική και αντικειμενική ενημέρωση των μεταναστών που συλλαμβάνονται στην εργασία τους σχετικά με τις διαθέσιμες δυνατότητες υποβολής καταγγελίας κατά του εργοδότη τους, βάσει της οδηγίας 2009/52/ΕΚ, καθώς και η λήψη μέτρων για την προστασία των συναφών αποδεικτικών στοιχείων.

¹Οδηγία 2004/81/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών θύματα εμπορίας ανθρώπων ή συνέργειας στη λαθρομετανάστευση, οι οποίοι συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές και οδηγία 2009/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2009, σχετικά με την επιβολή ελάχιστων προτύπων όσον αφορά τις κυρώσεις και τα μέτρα κατά των εργοδοτών που απασχολούν παράνομα διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών.

FRA

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

10. Οι παρατύπως διαμένοντες μετανάστες που ζητούν νομική βοήθεια δεν πρέπει να συλλαμβάνονται εντός ή πλησίον εργατικών σωματείων ή άλλων φορέων που παρέχουν τέτοια βοήθεια.